

Programa Erasmus+ per al PAS del CRAI

**Informe de la beca de mobilitat a la Biblioteca di
Geoscienze dell'Università degli Studi di Padova**

(Curs 2023-2024)

<i>Nom del participant</i>	Emma Dalmau Ollé
<i>CRAI Biblioteca o Unitat</i>	CRAI Ciències de la Terra
<i>Institució i país de destí</i>	Università degli Studi di Padova (Itàlia)
<i>Dates d'estada a la universitat estrangera</i>	Del 15 al 19 d'abril de 2024

Índex

Introducció	3
La Biblioteca di Geoscienze dell'Università degli Studi di Padova	3
Visita d'altres biblioteques i serveis de la Universitat de Pàdua	11
Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello	
Spettacolo	11
Biblioteca di Matematica	12
Biblioteca Storica di Medicina e Botanica Vincenzo Pinali e Giovanni Marsili	13
Phaidra	14
Movio	15
Altres espais emblemàtics de la Universitat de Pàdua	16
Museo della Natura e dell'Uomo	16
Palazzo del Bo	17
Orto Botanico	17
Consideracions finals	19
Recull d'imatges	21

Introducció

Els motius principals pels quals vaig escollir la Biblioteca di Geoscienze dell'Università degli Studi di Padova per a la meva estada Erasmus+ són el fet que es tracta d'una biblioteca de referència en la matèria, que es troba en una de les universitats més antigues d'Europa. A més de compartir-hi temàtica, les dimensions i el volum d'usuaris de la Biblioteca di Geoscienze són similars als del CRAI Biblioteca de Ciències de la Terra de la Universitat de Barcelona, fet que m'oferia al possibilitat de confrontar experiències, punts de vista i mètodes de treball amb els companys de Pàdua.

La meva estada es va estructurar en dues parts:

- Coneixement de la Biblioteca di Geoscienze (fons, serveis, tasques del personal, organització interna...).
- Visites a diferents biblioteques i serveis de la Universitat de Pàdua.

La Biblioteca di Geoscienze dell'Università degli Studi di Padova

Les biblioteques de la Universitat de Pàdua s'estructuren en centres bibliotecaris, biblioteques centrals i biblioteques de conservació.

Els centres bibliotecaris estan formats per les biblioteques i els fons documentals que comparteixen una afinitat temàtica, amb la finalitat de coordinar-se per oferir uns millors recursos i serveis per a la docència i la recerca.

La [Biblioteca di Geoscienze](#), que té els seus orígens en les primeres col·leccions aplegades per diversos estudiosos a mitjan segle XIX, forma part, des del 2003, del Polo Bibliotecario di Scienze, Farmacologia e Scienze Farmaceutiche, que, a més de la Biblioteca di Geoscienze, està integrat per les biblioteques Biologico-Medica, di Fisica e Astronomia, di Matematica, di Chimica, di Scienze del Farmaco i del Centro per la Storia della Scienza.

El fons de la Biblioteca di Geoscienze està format per monografies, publicacions periòdiques, llibres antics-rars anteriors a 1830, diverses col·leccions miscel·lànies, tesis de llicenciatura i doctorals i col·leccions cartogràfiques. D'entre tot aquest fons, en

destaquen especialment la col·lecció de publicacions periòdiques, el fons cartogràfic i la secció de reserva i llibre antic.

L'hemeroteca està constituïda per 2.000 revistes en paper i més de 4.600 en format electrònic accessibles a través del catàleg del Sistema Bibliotecari de la Universitat.

Pel que fa a la cartoteca, que conserva prop de 20.000 mapes, cal fer especial menció del portal [MapFly](#), una eina que va sorgir arran d'un projecte impulsat el 2020 per la Biblioteca di Geoscienze, en col·laboració amb professorat de la facultat i que, fent servir la tecnologia GIS (Geographical Information System), permet cercar via web gairebé 30.000 mapes geotemàtics i geogràfics que formen part de les col·leccions conservades a la Universitat de Pàdua. El gran gruix de la col·lecció prové de les biblioteques de Geografia i Geologia, però també incorpora fons d'altres biblioteques i departaments de la Universitat, fet que contribueix a visibilitzar tot aquest patrimoni dispers. A part de consultar els mapes en línia, el portal ofereix la possibilitat de descarregar-ne la versió digital, quan els drets d'autor ho permeten, cosa que succeeix bàsicament amb la cartografia antiga. El portal [MapFly](#), a més de ser una eina primordial per donar a conèixer l'important patrimoni cartogràfic de la Universitat de Pàdua i permetre'n la consulta d'una manera àgil i senzilla, contribueix d'una manera activa a preservar-lo.

Per dur a terme aquest projecte, va ser molt important la feina desenvolupada per 20 becaris de 200 hores, amb coneixements de GIS, estudiants de les facultats de Geografia i de Ciències de la Terra. Una eina indispensable per al projecte va ser l'escàner de grans dimensions de què disposa la biblioteca, creat ex professo per uns exestudiants de la facultat. Aquest escàner, a més de ser essencial per al projecte, també permet oferir, de manera gratuïta, a aquells usuaris que ho sol·licitin una còpia digital dels mapes de la cartoteca que els puguin interessar per a finalitats d'estudi i investigació. Malgrat la possibilitat d'accedir via web al fons cartogràfic de diverses institucions, els investigadors continuen acudint a la Biblioteca di Geoscienze per sol·licitar aquest servei, ja que els permet obtenir còpies digitals, a bona resolució, de mapes que només es poden trobar en format paper.

Entre els fons especials, cal destacar la col·lecció de taules didàctiques de finals del segle XVIII i principis del XIX, que contenen imatges que servien als professors com a suport per a les lliçons; les làmines en aquarel·la dels peixos fòssils de Bolca, de mitjans del segle XIX, que reproduïen amb gran detall aquesta important troballa de la zona del Vènet, o la col·lecció de llibres antics, anteriors a 1830, que permeten seguir l'evolució de la ciència, des de les observacions que pretenien corroborar el que explicava la religió fins a l'esclat de la Il·lustració que capgira totalment la visió de la

ciència. A aquests fons cal afegir les col·leccions miscel·lànies que inclouen material de tipus divers donatiu d'una nissaga de geòlegs estretament lligada a la fundació i l'evolució dels estudis de geologia de la universitat de Pàdua. Aquesta col·lecció, encara en procés de catalogació per la gran quantitat de volums que comprèn, aplega material divers des de finals del segle XIX fins al 1995.

L'espai de la Biblioteca di Geoscienze està distribuït en dues plantes que s'estructuren al voltant de tres zones principals:

- La zona d'acollida, amb el taulell de préstec i informació, i els despatxos de treball del personal, a la planta baixa.
- Dues sales d'estudi i consulta per als usuaris (amb 89 seients disponibles), també a la planta baixa.
- El soterrani, que ocupa una superfície similar a la suma de les dues zones anteriors i conté la cartoteca, l'hemeroteca i el dipòsit amb monografies i fons especials.

Amb l'esclat de la pandèmia de covid-19, per accedir a la biblioteques de la Universitat de Pàdua calia sol·licitar cita prèvia a través de l'aplicació *Affluences*. Un cop passat aquest període, es va decidir mantenir aquest sistema com a manera de controlar l'accés a les biblioteques i oferir, en tot moment, informació en temps real dels llocs ocupats i/o disponibles dins les sales de cada biblioteca.

Les persones que volen accedir a la biblioteca cal que es descarreguin l'aplicació *Affluences* o bé hi accedeixin via [web](#). Un cop s'entra a l'aplicació, cal triar el seient concret que es vol reservar i indicar per quant de temps es vol fer la reserva. Per fer-ho, cal identificar-se amb un correu electrònic. Un cop s'arriba a la biblioteca, els usuaris han d'escanejar un codi QR que hi ha al taulell de préstec per poder accedir al lloc que s'ha reservat. Pel que vaig poder observar durant la meva estada a la Biblioteca di Geoscienze, els usuaris tenen molt interioritzat aquest sistema d'accés a les sales de consulta i, en cap moment, es va produir cap tipus d'incidència que requerís la intervenció del personal de la biblioteca.

Gràcies a aquest sistema, a més, entrant al [web de la biblioteca](#), en tot moment es pot veure el percentatge d'ocupació dels seients per als usuaris. El càlcul es fa a partir de les reserves que hi ha i la confirmació de la reserva que fan els usuaris quan arriben a la biblioteca i llegeixen el codi QR que hi ha al taulell de préstec. Considero que és un sistema molt eficaç per al recompte d'usuaris, ja que no es basa en les entrades/sortides i les consegüents distorsions que comporta aquest sistema, sinó que el recompte es fa

a partir de les reserves dels usuaris, els espais realment ocupats i el temps que dura cada reserva.

Els espais destinats als usuaris de la primera planta estan formats per diverses taules, totes equipades amb els corresponents endolls per a portàtils o altres dispositius electrònics. En aquestes dues sales, a part dels llocs d'estudi i consulta del fons, hi ha una sèrie de prestatgeries on s'agrupa la bibliografia recomanada en els diferents ensenyaments de la facultat i una secció amb els darrers números en paper de les revistes a què està subscripta la biblioteca. En aquesta zona, a més, hi ha un espai on, mensualment, s'exposa fons de la biblioteca dedicat a una matèria concreta (sedimentologia, riscos geològics...). Aquesta exposició, que permet fer difusió dels fons de la biblioteca, es complementa amb l'enregistrament d'un vídeo amb una breu explicació sobre la matèria feta per algun professor de la facultat i que es penja a les xarxes socials per arribar a un major nombre d'usuaris.

Mentre que l'accés als espais de la primera planta és lliure a través de la reserva feta amb l'aplicació *Afluences*, en canvi, cal sol·licitar al personal de la biblioteca l'accés als documents i a les sales del soterrani, on hi ha el gruix dels fons. D'entrada, si un usuari necessita consultar alguna monografia o publicació periòdica de les que es troben en aquest espai, l'ha de demanar al taulell de l'entrada i el personal de la biblioteca li proporcionarà. En el cas dels mapes i alguns materials especials, la consulta es fa directament al soterrani, amb la supervisió del personal de la biblioteca. La zona de consulta d'aquest espai, amb àmplies taules, es fa servir també per acollir els cursos de formació que es programen a la biblioteca i altres activitats de difusió.

En el moment de la meua estada, la plantilla de la biblioteca estava integrada per cinc persones –la responsable de la biblioteca i quatre bibliotecaris–, que es distribuïen les diferents tasques, tant internes com d'atenció als usuaris. Va coincidir, però, amb un moment de transició ja que, al cap d'un parell de setmanes, estava previst que la cap de la biblioteca deixés el càrrec per anar-se'n a una altra biblioteca de la institució, amb la consegüent assumpció de les seves funcions per part d'un bibliotecari de la plantilla.

Malgrat ser una biblioteca petita, tot el personal fa un dia de teletreball a la setmana. Com a tants altres llocs, la pandèmia de covid-19 va ser l'inici del teletreball per al personal bibliotecari i, un cop finalitzada la situació d'emergència, s'ha mantingut aquesta oportunitat de conciliació de la vida laboral, personal i familiar per als treballadors de la biblioteca. El personal s'ha organitzat per distribuir els dies de teletreball al llarg de la setmana de tal manera que tothom pugui fer un dia de teletreball

i, al mateix temps, no se'n vegi afectat l'horari d'apertura ni la prestació del servei, cosa que s'ha pogut fer sense cap mena de problema.

A part del personal bibliotecari, la biblioteca compta amb la col·laboració de tres becaris, que s'inscriuen en dos tipus de programes diferents. Per una banda, hi ha els becaris de 200 hores, que serien força semblants als becaris de les nostres biblioteques, tot i que amb una durada més reduïda, ja que, un cop s'ha acomplert el període de les 200 hores, finalitza la beca. En general, la seva participació en les tasques de la biblioteca (préstec, digitalització de documents, preparació dels documents per al préstec...) sol durar uns tres mesos. Per altra banda, hi ha els joves que escullen fer el *Servicio civile* a la biblioteca. El *Servicio civile* és una col·laboració voluntària adreçada a joves de 18 a 28 anys que vulguin fer algun servei a la comunitat desenvolupant activitats de tipus social o cultural. Aquest servei, que combina formació i col·laboració amb les diferents tasques de la biblioteca, està remunerat, té una durada d'un any i se sol distribuir en cinc hores diàries. L'objectiu del *Servicio civile* és oferir als joves la possibilitat de col·laborar activament amb la seva comunitat mentre es formen i exploren possibles camins per al seu futur laboral.

Durant la meua estada, a la Biblioteca di Geoscienze hi havia dos becaris de 200 hores i un jove que havia triat la biblioteca per realitzar-hi el *Servicio civile*.

L'horari d'obertura de la biblioteca és de dilluns a dijous, de 8.30 a 18 h i els divendres, de 8.30 a 14 h. Fins al mes de gener, l'horari de dilluns a dijous era fins a les 17.30 h però, gràcies a l'esforç i a l'organització del personal, des de llavors s'ha endarrerit mitja hora el tancament de la biblioteca.

Tota la informació que els usuaris de la Biblioteca di Geoscienze puguin necessitar per accedir als seus recursos i serveis, la poden trobar al [web de la biblioteca](#) d'una manera senzilla i intuïtiva. A l'apartat [Usa la biblioteca](#), s'ofereix tota la informació referent a l'accés a la biblioteca, materials en préstec, condicions del servei, terminis, normativa... Mentre que des de la pestanya [Cosa cerchi](#) (què busques) poden accedir als diferents recursos que els ofereix el conjunt del sistema bibliotecari així com als propis de la biblioteca. En aquesta secció cal destacar l'apartat [Libri a scaffale](#) (llibres a la prestatgeria) que, només amb un clic, permet accedir al catàleg i veure totes les monografies de què disposa la biblioteca sobre una determinada matèria, basant-se en el sistema de Classificació Decimal de Dewey, que és el que es fa servir per organitzar els llibres a les prestatgeries.

Pel que fa als documents que es posen a disposició dels usuaris, em vaig interessar especialment pel procediment que se segueix amb la bibliografia recomanada, ja que

és una tasca de què m'encarrego a la biblioteca de Ciències de la Terra. El procediment és força semblant al nostre tot i que hi ha certes diferències pel que fa als tempos, a la manera de senyalar els documents a la prestatgeria i als dies que poden sortir en préstec. Com en el nostre cas, els professors han d'introduir la bibliografia recomanada al pla docent. Si la citació es fa correctament, es crea directament un enllaç al catàleg de la biblioteca. Em comenten, però, que en el 90% dels casos no és així i, per tant, ho ha de fer manualment el personal de la biblioteca. A principis de juny, data en què el professorat ja ha introduït tota la informació al programa, es procedeix a la revisió de la bibliografia. Per regla general, es procura tenir dues o tres còpies dels documents recomanats. En el cas que n'existeixi la versió electrònica, s'opta perquè una d'elles tingui aquest format. La biblioteca ha adquirit el compromís d'aconseguir en un parell de dies els llibres electrònics recomanats i, en un termini màxim d'un mes, els que es presenten en format paper. A principis de setembre, que és quan comença el curs, la biblioteca posa a disposició dels usuaris tots els llibres recomanats a les diferents assignatures.

Els documents exclosos de préstec, que en aquesta secció són gairebé inexistents, s'identifiquen amb un gomet vermell. Els llibres que es presten quan la biblioteca està tancada (nits i caps de setmana) porten un gomet groc, mentre que la resta porten un o dos gomets verds, segons si es presten 15 o 30 dies. La durada d'aquest darrer préstec depèn del nombre d'exemplars de què es disposi. Els llibres en préstec de 30 dies, s'amplien a 60 per als professors i altre personal de la universitat. Quant als documents electrònics, un 20% de la bibliografia recomanada és accessible en aquest format a través de l'OPAC.

Pel que fa als usuaris de la Universitat de Pàdua, el sistema de préstec els divideix en dues grans tipologies: estudiants i treballadors. Dins d'aquest darrer grup, s'hi inclouen els professors, col·laboradors, post-licenciats i personal tècnic-administratiu. Un altre tipus a part el conformen els visitants de la universitat, amb unes condicions de préstec més reduïdes.

Tal com també passa a la biblioteca de Ciències de la Terra de la UB –i sembla que és una situació generalitzada–, en els últims anys ha baixat molt el nombre de préstecs i consulta de monografies i, tot i que en els dies de la meva estada, la Biblioteca di Geoscienze està força plena, els companys de Pàdua em comenten que els estudiants la fan servir, bàsicament, com a espai d'estudi. Per aquest fet, quan es va espatllar la màquina d'autopréstec que hi havia a l'entrada de la biblioteca, es va decidir prescindir-ne ja que el poc ús que se'n feia no en justificava l'elevat cost de la reparació.

El sistema de gestió bibliotecària que fa servir la Biblioteca di Geoscienze, igual que la resta de biblioteques universitàries italianes, és el programa *Alma*, d'Ex-libris. Tot i que, a grans trets, el funcionament és similar al del programa que es fa servir al CRAI de la UB, la gran versatilitat d'aquest sistema fa que, segons les necessitats de la biblioteca, s'apliquin unes o altres solucions a una situació semblant. Per exemple, en el cas de la bibliografia recomanada, com que a la Biblioteca di Geoscienze els documents recomanats ocupen unes prestatgeries especials dins de la biblioteca, a *Alma* se'ls posa una ubicació temporal, que s'elimina en el moment que els llibres deixen de ser recomanats i tornen al lloc habitual. Un fet que va cridar l'atenció dels companys de Pàdua és que al CRAI de la UB identifiquem els documents recomanats amb una etiqueta especial (994) dins el registre bibliogràfic, on s'hi fa constar el curs i el codi Giga de l'assignatura, per poder-los recuperar posteriorment, ja que, en el seu cas, no es fa. La versió OPAC per als usuaris –l'equivalent al nostre Cercabib– s'anomena [Galileo Discovery](#). Aquesta pàgina, a part de donar accés als fons de les diverses biblioteques de la Universitat de Pàdua, també ofereix una sèrie d'enllaços a recursos que poden ser útils per als usuaris, com per exemple les [col·leccions digitals](#), les [mostres virtuals](#) o el portal [MapFly](#) de la Biblioteca di Geoscienze.

A part del préstec de documents, la biblioteca posa a disposició dels usuaris deu ordinadors portàtils que es poden treure en préstec fora de la biblioteca durant quinze dies. Per fer-los servir, cal signar prèviament un contracte en què l'usuari se'n fa responsable.

Per incentivar l'ús dels recursos de la biblioteca i animar els usuaris a consultar l'ampli fons que tenen al seu abast, es duen a terme un gran ventall d'iniciatives, que van des de les més clàssiques, com són l'exposició de les noves adquisicions de la biblioteca en un lloc ben visible de la zona d'acollida, la selecció de bibliografia temàtica mensual abans esmentada o la programació de cursos de formació adreçats a les diferents necessitats dels usuaris, fins a altres activitats que traspassen els límits de la biblioteca com poden ser la difusió a través de les diferents xarxes socials, l'elaboració de projectes en col·laboració amb els diversos departaments de l'ensenyament o la participació en diferents activitats com poden ser jornades de portes obertes o la implicació en diverses iniciatives com per exemple la *Setmana Europea de la Ciència*. Aquests darrers exemples estan estretament lligats amb el que s'anomena la *tercera missió*, un aspecte en què està molt implicada la Biblioteca di Geoscienze i, en general, la resta de biblioteques del sistema bibliotecari de la Universitat de Pàdua. Més enllà de la primera i segona missions de la universitat (docència i recerca), en els darrers temps s'està treballant molt en totes aquelles iniciatives enfocades a connectar la universitat i,

en aquest cas, més concretament, la biblioteca amb la societat. Un dels objectius bàsics de la *tercera missió* és trencar la barrera que separa la universitat de la resta de la societat com una manera de posar en valor la seva funció i mostrar-ne els beneficis per al conjunt de la ciutadania.

El personal de la Biblioteca di Geoscienze, conscient de la tendència general dels estudiants a fer servir cada vegada menys els recursos de la biblioteca i a considerar-la bàsicament com un espai d'estudi, ha pres una actitud activa en aquest sentit i, amb la voluntat de valoritzar tot el que la biblioteca pot oferir als usuaris, programa diversos cursos adreçats als diferents tipus d'estudiants (de grau, de màster i de doctorat) i a les seves necessitats. L'objectiu d'aquests cursos és interpel·lar els usuaris potencials i, a més de fer-los conèixer l'ampli ventall de recursos de la biblioteca, es busca, sobretot, que prenguin consciència de la necessitat que tenen de fer servir fonts contrastades per als seus estudis i treballs i mostrar-los que la biblioteca els proporciona eines que poden simplificar d'una manera important algunes tasques com per exemple la citació bibliogràfica de les fonts que han consultat.

Els cursos per als estudiants de grau i de màster són voluntaris, mentre que els que s'adrecen als doctorands són obligatoris. En tots els casos, però, per poder aconseguir la major assistència i interès dels estudiants, es treballa en col·laboració amb el professorat, que o bé deixa un parell d'hores lliures de classe perquè els estudiants puguin assistir a les sessions programades per la biblioteca o acull a les aules el personal de la biblioteca, que hi va a fer la presentació dels diferents cursos que s'impartiran.

En el cas dels estudiants de màster, les sessions es programen en dates properes a l'elaboració del treball que han de presentar per mirar d'atreure el seu interès en el moment en què més poden necessitar la biblioteca. Abans de començar el curs, a més, se'ls demana que facin arribar al personal de la biblioteca el títol del treball que han de fer i la temàtica de què tracta. Amb aquestes dades, s'adapten els exemples de les sessions als temes reals dels treballs dels estudiants com una manera més de captar la seva atenció.

Prèviament a les sessions presencials, els estudiants disposen d'accés a l'espai que té la biblioteca a la plataforma *Moodle* on se'ls proporciona una sèrie d'informació interactiva que els servirà per preparar-se per a les sessions amb el personal de la biblioteca.

Visita d'altres biblioteques i serveis de la Universitat de Pàdua

Com a complement a la meua estada a la Biblioteca di Geoscienze, la responsable de la biblioteca va programar diverses visites per conèixer alguns dels serveis i espais més emblemàtics de la Universitat de Pàdua. En alguna d'aquestes visites vaig coincidir amb tres bibliotecaris polonesos que també feien una estada Erasmus+ en altres biblioteques de la Universitat de Pàdua, fet que em va permetre intercanviar-hi impressions sobre l'experiència i les feines respectives.

Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello Spettacolo.

La [Biblioteca Beato Pellegrino](#) forma part, juntament amb les Biblioteche di Scienze dell'Antichità Arte Musica Liviano, di Storia e di Filosofia, del complex d'humanitats. Els fons que la componen provenen de la fusió que es va fer al 2019 de diverses col·leccions que estaven disperses en diferents biblioteques universitàries de la zona. L'edifici comprèn, a més, els serveis centrals que coordinen el sistema bibliotecari i documental de la Universitat de Pàdua.

Aquesta biblioteca està integrada en l'anomenat Campus Beato Pellegrino, inaugurat el 2019, després d'un gran projecte de remodelació que va transformar l'espai que havia ocupat un antic monestir i que, al llarg dels anys, va tenir diversos usos, entre els quals, caserna o residència geriàtrica. Malgrat els canvis que ha sofert l'edifici al llarg dels anys, més la profunda remodelació que se n'ha fet per adequar-la als usos universitaris, conserva diversos espais de l'estructura prèvia, com per exemple els claustres del monestir, que donen un aspecte acollidor i característic al conjunt.

La biblioteca, amb espais amplis i lluminosos, té setze sales de lectura, amb prestatgeries i armaris compactes d'accés obert, més dues sales de consulta per als llibres antics i rars. A l'entrada del complex, en un àmbit a part, hi ha, a més, un espai amb diverses taules per al treball en grup. Aquesta estructura, envoltada de verd, s'integra en l'entorn a través dels murs de tancament construïts amb vidre i fusta, que donen sensació de lleugeresa i connecten els usuaris amb la natura exterior. La biblioteca ofereix, en total, 460 seients d'estudi i lectura. És la biblioteca més gran de la Universitat de Pàdua, la que realitza un major nombre de préstecs i la que, al llarg de l'any, dins el global de la Universitat de Pàdua, realitza, amb diferència, el major nombre

d'adquisicions de documents (a grans trets, la xifra equivaldria a la meitat de la suma del total d'adquisicions de totes les biblioteques de la universitat).

En el projecte de remodelació de l'edifici es va tenir molt en compte la creació d'un complex innovador en què els conceptes de sostenibilitat i ecologia hi tinguessin un paper destacat com a manera de lluitar contra el canvi climàtic i l'escalfament global. En aquest sentit, cal destacar l'ús de l'energia geotèrmica per condicionar els diferents espais, transferint l'escalfor dels edificis al subsol durant l'estiu i fent servir aquesta mateixa energia a l'hivern per escalfar-los.

El complex Beato Pellegrino és el primer edifici lliure de gas de la Universitat de Pàdua, ja que, a través de l'ús de l'energia geotèrmica, plaques solars, aïllaments tèrmics i acústics, sondes geotèrmiques i panells fotovoltaics s'ha pogut fer servir l'energia elèctrica com a font principal, en lloc de combustible fòssil, fet que es calcula que contribueix a la reducció anual d'unes quaranta-dues tones d'emissions de CO₂ a l'atmosfera.

Biblioteca di Matematica

Després de conèixer les instal·lacions del complex Beato Pellegrino, vaig visitar la [Biblioteca di Matematica](#). Aquesta biblioteca, que, igual que la di Geoscienze, forma part del Polo Bibliotecario di Scienze, Farmacologia e Scienze Farmaceutiche, es va incloure dins el meu programa d'activitats perquè té unes característiques especials per les quals es va considerar que seria interessant de conèixer.

La Universitat de Pàdua, a part dels espais d'estudi i consulta que ofereixen les biblioteques, posa a disposició dels estudiants un nombre considerable de sales d'estudi repartides per diferents campus i espais de la ciutat. El departament de matemàtiques, igual que la resta de departaments universitaris, des de la supressió de les facultats el 2010 en el marc de la reforma del sistema universitari italià, és qui porta a terme les funcions organitzatives i de gestió de l'ensenyament. Entre les diverses mesures de reorganització dels espais de l'edifici on s'allotja, el departament de Matemàtiques va decidir suprimir les aules d'estudi i demanar a la biblioteca que n'assumís la funció. Aquest fet va comportar la reestructuració del conjunt de la biblioteca i una reforma profunda d'aquest àmbit i la seva concepció. Per aconseguir-ho, es va decidir retirar els llibres de les sales de la biblioteca (excepte els que corresponen a bibliografia recomanada dels diferents ensenyaments) i dedicar la major part dels espais a llocs d'estudi. D'aquesta reforma n'han resultat quatre grans sales, dotades de taules amb preses elèctriques, que ofereixen més de tres-cents llocs d'estudi. A causa de l'afluència

d'estudiants d'altres ensenyaments, s'ha reservat una de les quatre sales de manera exclusiva per als estudiants de matemàtiques. La biblioteca, a més, a les zones de trànsit entre sales, posa a disposició dels usuaris una sèrie de pissarres perquè puguin discutir i comentar la resolució de problemes matemàtics. Més enllà dels suports convencionals, també s'ofereixen retoladors per poder fer servir els vidres dels finestrals de la biblioteca com a pissarra.

Una de les quatre sales, la més petita, tot i que també té llocs per estudiar, sol fer-se servir com a espai polivalent per realitzar-hi tallers, conferències i altres activitats de divulgació que posen l'accent en la tercera missió de la biblioteca. Per aquest motiu, hi ha un espai amb vitrines on s'hi fan mostres diverses, hi ha exposats diversos models matemàtics i el mobiliari té una disposició menys estàtica de l'habitual, per poder adaptar-ne la distribució a les necessitats de les activitats que s'hi programen.

Un dels reptes principals del personal de la biblioteca, després d'assumir la reforma integral de les instal·lacions i destinar gran part de l'espai a llocs d'estudi, ha estat treballar per fer palès que es continua sent una biblioteca i donar a conèixer als usuaris tot allò que se'ls ofereix més enllà dels seients d'estudi, fet pel qual s'està posant molt d'èmfasi en les activitats de divulgació i difusió dels fons.

La majoria dels documents de la biblioteca –monografies i publicacions periòdiques– s'ubiquen al magatzem, en armaris compactes a què els usuaris poden accedir lliurement. De totes maneres, es recomana que la primera vegada que s'hi vulgui accedir es demani informació al personal de la biblioteca, per rebre unes indicacions bàsiques sobre l'organització del fons a les prestatgeries i les mesures de seguretat que cal seguir per a l'ús correcte de l'espai. Pel que fa a aquesta darrera qüestió, entre altres temes, cal informar els usuaris del protocol d'actuació en cas d'incendi, ja que els dipòsits de les diferents biblioteques de la universitat estan equipats amb un sistema antiincendi basat en gas argó, que extreu l'oxigen de la zona on s'ha activat l'emergència i es disposa d'un temps limitat per evacuar l'espai.

Biblioteca Storica di Medicina e Botanica Vincenzo Pinali e Giovanni Marsili

Una altra de les biblioteques que vaig poder visitar va ser la biblioteca històrica vinculada a l'Orto Botanico, el jardí botànic més antic del món que encara es conserva en el seu emplaçament original i que va sorgir per conrear espècies vegetals necessàries per les seves propietats medicinals i farmacològiques en el sí dels estudis de la universitat de Pàdua.

La [biblioteca](#) té la seva seu en un palauet dels segles XVII i XVIII que es feia servir com a residència del prefecte del jardí. S'hi conserven diversos fons històrics aplegats pels antics prefectes i que es van anar enriquint amb adquisicions i donacions posteriors. La tipologia dels documents és diversa i va des de manuscrits, incunables o primeres edicions fins a reculls de làmines il·lustrades. La temàtica principal dels documents gira al voltant de la medicina, la botànica i la història natural, però també comprèn obres dels grans autors clàssics grecs i romans, de pensadors moderns, així com textos religiosos o relats de viatges i cròniques d'expedicions científiques.

La biblioteca té un espai amb deu places per consultar el material actual, que es troba en prestatgeries d'accés obert, i una sala històrica, amb quinze seients, per consultar la documentació antiga sota la supervisió del personal.

A part, hi ha una zona amb diverses vitrines i armaris on s'exposa una selecció del gran patrimoni que conserva la biblioteca, entre el qual es mostren gravats del segle XVI on es veu l'aspecte que devia tenir el jardí botànic en aquell moment, plànols històrics del jardí, taules didàctiques pintades a mà, herbaris il·lustrats o cartes que exemplifiquen l'activitat dels prefectes al llarg del temps.

Phaidra

Després de la visita de la biblioteca històrica del jardí botànic, en unes altres instal·lacions del mateix edifici, els responsables del portal [Phaidra](#) ens en van explicar les característiques i el funcionament de la plataforma del sistema bibliotecari de la Universitat de Pàdua per a l'emmagatzematge a llarg termini de col·leccions digitals. Phaidra inclou la versió digital de material de tipus molt divers, entre el qual fotografies, mapes, llibres antics, manuscrits, làmines usades antigament per a la docència, objectes museístics diversos... tots ells provinents de les biblioteques, arxius, museus i departaments de la Universitat.

L'inici de la plataforma cal trobar-lo en un projecte del 2008 endegat per la Universitat de Viena, al qual la Universitat de Pàdua s'hi va afegir el 2010 i, posteriorment, la Universitat de Ca' Foscari i la Luav de Venècia.

L'objectiu principal d'aquesta iniciativa és crear un espai on recollir, preservar i difondre digitalment el ric patrimoni dispers en les diferents estructures de la Universitat de Pàdua. En l'actualitat, el portal hostatja uns 502.000 objectes, agrupats en diverses col·leccions.

Pel que fa a les obres procedents de la Biblioteca di Geoscienze, s'hi poden trobar col·leccions tan diverses com un volum de principis dels segle XX amb [retrats de geòlegs italians i estrangers](#); una col·lecció de [làmines docents](#) de finals del segle XIX i principis del XX, algunes de les quals vaig poder admirar en directe a la zona de reserva de la biblioteca; la digitalització d'alguns volums especials de la [publicació sobre ciències geològiques](#) que va iniciar un dels precursors dels estudis a la universitat de Pàdua o diversos [mapes antics](#) conservats a la biblioteca.

A més de conèixer com es va gestar el projecte, les col·leccions que allotja el portal i com s'estructura la informació en cadascuna d'elles, una part molt interessant de la visita va ser el fet de poder visitar els espais habilitats amb càmeres i escàners per digitalitzar els diferents materials i poder-ne veure el funcionament.

Movio

Vinculat a aquest portal, amb el qual està enllaçada, hi ha la plataforma [Movio](#) (Mostre Virtuale Online), un [projecte](#) adreçat a totes les institucions culturals públiques i privades que vulguin difondre i revaloritzar els seus fons a través d'exposicions virtuals.

En el portal, que allotja les diferents exposicions virtuals creades per la Universitat de Pàdua, n'hi ha diverses sorgides per iniciativa de la Biblioteca di Geoscienze, les més recents, dedicades a dos personatges destacats de la Geologia i la Paleontologia, [Antonio De Toni](#) i [Achille De Zigno](#), els fons dels quals conserva la biblioteca. Les mostres són una oportunitat no només per donar a conèixer la vida i l'activitat científica i personal d'aquests personatges nascuts al Vènet, sinó que, a més, permeten mostrar alguns fons especials de la biblioteca com per exemple fotografies, dibuixos o llibretes de camp, que sovint els usuaris desconeixen que es conserven a la biblioteca.

Altres espais emblemàtics de la Universitat de Pàdua

Per completar la meva estada a Pàdua, vaig visitar l'edifici històric i el jardí botànic de la Universitat, dos espais amb gran pes dins de la història de Pàdua, i el Museo della Natura i dell'Uomo, un espai que, tot i que quan el visito encara no fa un any que s'ha inaugurat, ja s'ha convertit en un emblema de la Universitat.

Museo della Natura e dell'Uomo

A part de les visites estrictament bibliotecàries, durant la meva estada també vaig poder conèixer el [Museo della Natura e dell'Uomo](#), ja que les seves col·leccions estan estretament lligades amb la temàtica de la biblioteca on treballa i, a més, una part important del fons prové de l'Istituto di Geologia, el precedent de l'actual Dipartimento di Geoscienze dell'Università degli Studi di Padova. Per aquest fet, la directora de la Biblioteca di Geoscienze va concertar una visita personalitzada a càrrec de la conservadora de les col·leccions de geologia i paleontologia, en què vaig poder gaudir de les seves explicacions sobre les peces més destacades de cadascuna de les seccions del museu.

Aquest museu, inaugurat el juny del 2023, en el marc de les celebracions dels 800 anys de la Universitat de Pàdua, té la seu al [Palazzo Cavalli](#), un edifici construït a mitjans del segle XVI i que encara conserva l'estructura de l'època i una magnífica decoració pictòrica de mitjans del segle XVII. Després de la reforma de l'edifici, els prop de 4.000 m² de superfície expositiva el converteixen en el museu universitari científic més gran d'Itàlia. El museu mostra les peces més destacades d'un total de més de 2.000 objectes provinents de la fusió de quatre col·leccions històriques de mineralogia, geologia i paleontologia, zoologia i antropologia.

El museu, tot i tenir com a seu un palau històric, adopta una museografia que aposta per les noves tecnologies com a manera de complementar la informació sobre les diferents peces que s'hi exposen. En aquest sentit, cal destacar el vídeo immersiu que transporta els visitants en un viatge fins al nucli de la Terra o l'estructura en forma d'infinít que, de manera visual i amb l'acompanyament d'àudios, permet conèixer els diferents períodes geològics i l'evolució de la vida a la Terra.

Del conjunt del museu, en destacaria especialment la Sala delle Palme, un espai on es mostren les restes fòssils de palmes de grans dimensions trobades a la zona del Vènet o la sala on s'exposen els anomenats peixos de Bolca, una important col·lecció de

peixos fòssils trobats en aquesta localitat prop de Verona, que testimonien la presència d'una llacuna tropical a la zona durant l'Eocè. Em va resultar especialment interessant veure aquests fòssils, ja que el dia abans, a la Biblioteca di Geoscienze, me n'havien mostrat els detallats dibuixos en aquarel·la que en conserven a la zona de reserva.

Palazzo del Bo

Al [Palazzo del Bo](#), la seu central de la universitat, vaig tenir l'oportunitat de conèixer les zones més importants de l'edifici en una visita guiada en què, a més, se'ns van explicar les fites més destacades de la que és la segona universitat més antiga d'Itàlia, fundada el 1222 per una sèrie d'estudiants que van marxar de Bolonya buscant més llibertat acadèmica.

Entre els espais més rellevants de l'edifici hi ha el Cortile Antico, un pati a dos nivells d'estil renaixentista des d'on s'accedeix a la resta d'àmbits del Palazzo del Bo; l'Aula Magna l'aspecte actual de la qual es deu a les reformes fetes a partir de mitjans del segle XIX i a la intervenció posterior, als anys 40 del segle XX, de l'arquitecte i dissenyador milanès Gio Ponti, un dels més destacats del moment; la Sala dei Quaranta, un espai previ a l'aula magna a les parets del qual hi ha una sèrie de frescos amb els retrats dels quaranta estudiants més destacats de la història de la universitat i on es conserva l'anomenada *cattedra di Galileo*, una estructura de fusta des d'on Galileu impartia les seves lliçons a la universitat; el teatre anatòmic, un espai excepcional, ja que és el teatre anatòmic més antic que es conserva al món; l'anomenada Aula di Medicina, un dels espais més antics de l'edifici, on actualment es llegeixen les tesis de medicina. Un aspecte molt característic del Palazzo del Bo són els emblemes, dels segles XVI i XVII, dels rectors i dels estudiants de la universitat, fets en pedra o pintats, que ocupen gran part de les parets i les voltes del pati, l'Aula Magna i altres sales de l'edifici. La visita s'acaba davant l'escultura que recorda Elena Lucrezia Cornaro, la primera dona llicenciada al món, que el 1678 va aconseguir la titulació en filosofia en aquesta universitat.

Orto Botanico

L'[Orto Botanico dell'Università di Padova](#), el jardí botànic més antic del món, es va fundar el 1545 per conrear plantes amb finalitats farmacèutiques i medicinals. Aquest espai, que des del 1997 està reconegut com a Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, es va anar enriquint, des de la seva creació, amb plantes provinents de diverses parts del món especialment de zones amb què la República de Venècia tenia

relació, fos comercial o de domini. Gràcies a aquest fet, el Jardí Botànic de Pàdua es va convertir en la porta d'entrada a Europa de moltes espècies fins al moment desconegudes.

Tot i els canvis i ampliacions que el jardí ha experimentat amb el pas dels segles, la zona anomenada *orto antico* conserva bona part de l'estructura originària, la qual dibuixa un cercle en què s'inscriu un quadrat que, al mateix temps, es divideix en quatre quadrats més petits, una estructura que, a més d'un sentit estètic i funcional, està lligada amb el pensament científic i filosòfic del moment. Pocs anys després de la fundació del jardí botànic, va caldre construir-hi un mur al voltant per evitar els constants furts de plantes medicinals que es feien de nit.

El jardí actual té uns 22.000 m² en els quals es conreen més de 6.000 plantes de 3.500 espècies diferents. Cal destacar-hi la presència de diversos arbres històrics, com l'anomenada palma de Goethe, la planta més antiga del jardí, plantada el 1585 i que Goethe va immortalitzar en un poema; un ginkho del 1750 i una magnòlia, probablement plantada el 1786 i considerada la més antiga d'Europa.

La visita al jardí es completa amb una zona expositiva que, des del 2023, mostra una selecció del patrimoni històric de la Universitat de Pàdua relacionat amb la botànica, la farmacologia i la medicina.

Consideracions finals

Aquesta és la primera vegada que participo en una estada Erasmus+ i, sense cap mena de dubte, el balanç final és molt positiu, tant per la bona acollida que vaig rebre per part del personal de la Biblioteca di Geoscienze, com per totes les visites que vaig realitzar durant la setmana.

L'experiència m'ha permès conèixer un entorn de treball diferent del meu, amb el qual, al mateix temps, hi he trobat molts punts en comú, fet que ha estat molt enriquidor. Parlant amb els companys de la Biblioteca di Geoscienze, he pogut constatar que alguns dels problemes a què hem de fer front a la biblioteca de Ciències de la Terra no difereixen gaire dels que es presenten a la biblioteca de Pàdua (disminució del volum de préstecs, ús de la biblioteca sobretot com a espai d'estudi, poca consulta del fons per part dels estudiants...). Per aquest fet, un tema que hem comentat en diverses ocasions és el de la necessitat de dur a terme iniciatives que condueixin a revaloritzar les tasques bibliotecàries i el concepte de biblioteca en sí mateix, així com a fer evident tot el potencial de la biblioteca de cara als possibles usuaris, sobretot els estudiants.

Lligat amb la qüestió abans esmentada i l'ús dels espais, em sembla interessant el fet que la Universitat de Pàdua, a part de les biblioteques, posi a disposició dels estudiants un gran nombre de [sales d'estudi](#), amb horaris d'apertura amplis, distribuïdes per tota la ciutat. Penso que aquesta acció ajuda a fer palesa la diferència entre biblioteca i sala d'estudi i, a més, no carrega sobre les biblioteques i el seu personal la necessitat d'obrir les instal·lacions o d'ampliar horaris en períodes de vacances o altres moments en què els estudiants només necessiten un espai adequat per estudiar.

Pel que vaig poder constatar en la meva curta estada, l'estreta col·laboració que hi ha entre la Biblioteca di Geoscienze i el professorat és un punt fort de la biblioteca en la línia de posar en valor les diferents tasques que s'hi realitzen i donar-les a conèixer. Com a exemple d'això es pot destacar l'abans esmentada bona disposició del professorat per coordinar-se amb el personal de la biblioteca per facilitar que els estudiants assisteixin a les sessions de formació o la participació de professorat especialista en diferents matèries en l'elaboració dels vídeos que acompanyen les exposicions temàtiques que es fan mensualment a la biblioteca. L'exponent màxim d'aquesta col·laboració biblioteca/professorat queda palesa amb el portal [MapFly](#), una iniciativa d'envergadura sorgida de la biblioteca, que es va poder dur a terme gràcies a la implicació de totes les parts i que és una eina molt útil per a estudiants i investigadors.

La visita d'altres biblioteques i serveis de la universitat de Pàdua, així com de l'edifici històric i el jardí botànic, va ser un bon complement a la meva estada, ja que em va permetre ampliar el focus més enllà de la Biblioteca di Geoscienze, conèixer altres espais de la universitat, copsar els objectius que es plantegen a nivell global i comprovar sobre el terreny la gran importància que es dona a la tercera missió com a manera d'enfortir el vincle entre la universitat i la societat.

Recull d'imatges

Entrada del Dipartimento di Geoscienze

Accés a la Biblioteca di Geoscienze

Tauell de préstec de la Biblioteca di Geoscienze

Primera planta de la Biblioteca di Geoscienze

Exposició mensual dedicada a una temàtica relacionada amb les Ciències de la Terra

Documents de bibliografia recomanada amb els gomets que indiquen els diferents tipus de préstec

Escàner per a mapes de la cartoteca de la Biblioteca di Geoscienze

Làmina de la secció de reserva de la Biblioteca di Geoscienze amb la representació d'un fòssil dels peixos de Bolca

Accés a la Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello Spettacolo

Taulell de préstec de la Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello Spettacolo

Escala principal de la Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello Spettacolo

Sala interior de la Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello Spettacolo

Espai per a treballs en grup habitat al jardí de l'entrada de la Biblioteca Beato Pellegrino di Studi Letterari, Linguistici, Pedagogichi e dello Spettacolo.

Sala d'estudi de la Biblioteca di Matematica

Espai amb els documents de lliure accés de la Biblioteca di Matematica

Biblioteca Storica di Medicina e Botanica Vincenzo Pinali e Giovanni Marsili

Sala històrica de la Biblioteca Storica di Medicina e Botanica Vincenzo Pinali e Giovanni Marsili

Làmina amb una representació de l'Orto Botanico en una obra de 1854

Pati d'entrada del Museo della Natura e dell'Uomo

Fòssils dels peixos de Bolca exposats al Museo della Natura e dell'Uomo

Pati del Palazzo del Bo

Ensenyas de professors i estudiants al pati del Palazzo del Bo

Orto Botanico dell'Università di Padova

Vitrina del museo de l'Orto Botanico